

IZENBURUA

Berokuntza: energia kontsumitzaile nagusia

HARTZAILEAK

Unitate didaktiko hau batez ere energia eta ondoko gaiak lantzen ari diren ikasleei zuzenduta dago: energia motak, energia kontsumoa eta bere eraginak (ingurumenekoak eta gizartekoak) eta energia aurrezteko moduak.

Unitate hau **eskola curriculumean** integratzeko, gomendagarria da unitate didaktiko hau hurrengo taulan ageri diren maila eta alorretan:

Maila	Alorra	Curriculumaren edukiak, unitate didaktikoa txertatu behar den alorrekoak
DBHko 1. maila	Teknologia	Elektrizitatea eta elektronika 1. <i>Korronte elektrikoaren eraginak</i> : argia eta beroa. Aplikazioak.
DBHko 2. maila	Natur Zientziak	Materia eta energia: 1. <i>Hautematen dugun energia</i> : beroa: energia igarotze prozesuan. Beroa eta tenperatura.

HELBURUAK

Helburu orokorra:

Unitate honen helburu orokorra ikastetxeko **berokuntza eta sanitate-ur beroaren sisteman energia aurrezte da** eta aldi berean ikasleak **energiaren aurrezpen eta eraginkortasunaren alde sentiberatzea**. Hau Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako etaparen hurrengo helburu orokorrarekin bat: "*Jakintza eta esperientziaren hainbat alorretan problemak identifikatzeko eta ebazteko estrategiak lantzea, intuizioari eta arrazoibide logikoari dagozkien prozeduren bidez, estrategiak kontrastatuz eta jarraitu den prozeduraren gaineko gogoeta eginez*".

Helburu espezifikoak:

Unitate didaktiko honen bidez hurrengo helburu espezifikoak lortu nahi dira:

- Termometro erabiltzen ikasi.
- Ikasgelako tenperatura eta tenperatura optimoa ezagutu eta, beraz, zenbateko energia aurrezten ahal den aurrezpen neurriak (ordutegi eta tenperaturaren erregulazioa) eta eraginkortasun neurriak (isolatzaileak...) sustatuz.
- Berokuntza sistema ezberdinak ezagutu, haien funtzionamendua eta bakoitzak duen ingurumen eragina.
- Berokuntza eta sanitate-ur beroaren sistemak energia kontsumoarekin erlazionatzea, eta, beraz, CO₂ igortzearekin.
- Berokuntza eta sanitate-ur beroaren sistemetan energia aurrezpen eta eraginkortasun neurriak ezagutu.

EDUKIAK

Kontzeptuzkoak: jarduera honen bidez hurrengo kontzeptu hauetan sakondu nahi da:

- Berokuntza, gainerako energia kontsumoek bezala, CO₂ igortzen du.
- Energia aurrezpen eta eraginkortasuna, gure bizi-kalitatea mantentzen eta energiaren gehiegizko kontsumoa saihesten duten ohiturak bezala, CO₂ igortzeak gutxituz.
- Tenperatura neurtzeko unitateak (°C), berokuntza kontsumoak (kasu bakoitzari dagokion unitatean, sistemaren funtzioaren arabera: m³, litro, Kg), CO₂ igortzeak (Kg.) eta elektrizitate kontsumoaren zein CO₂ igortzeen arteko erlazioa.

Prozedurazkoak: unitate didaktiko hau Natur Zientzien eta Teknologia Alorren curriculumetan ezarritako prozedurazko eduki zenbaiti dagokie, hurrengo modu honetan:

Natur Zientziak (Fisika eta Kimika):

- Informazioaren bereganatze eta biltzea, tresnen manipulazioa eta erabilera. Behatzea.

Curriculuma	Unitate didaktikoa
<i>Informazio iturriak erabiltzea</i>	Webgune bat proposatzen da. Han energia kontsumoaren unitateen konbertsio-faktorea bilatu behar dute honetara bihurtzeko: Kg. CO ₂ kontsumitu
<i>Zuzenean eta zeharka behatzea, tresnen bidez</i>	Unitate didaktiko honek tenperaturak behatzea proposatzen du, termometroaren bidez.
<i>Neurtzeko tresnak erabiltzea</i>	Termometroa erabiltzen ikasiko da.
<i>Irudikatze sistemak erabiltzea</i>	Tenperatura, tenperatura optimoa eta energia kontsumoa neurtuta, emaitzak zenbakien bidez irudikatuko dira, baita grafikoen bidez ere.
<i>Datuak antolatzea eta taula errazetan sailkatzea, eta grafikoen egitea</i>	Talde bakoitzak izanen du dagozkion datuak antolatzeko ardura, hala nola haiek grafikoen bidez adieraztekoa ere.
<i>Magnitudeak neurtzea, eta eskalak, unitateak eta zenbakizko adierazpenak erabiltzea</i>	Temperaturari (°C), energia kontsumoari (litro, m ³ edo Kg.) eta CO ₂ (Kg.) igortzeari dagozkien unitateak erabiliko dira
<i>Grafikoak interpretatzea</i>	Tenperaturen, energia kontsumoen eta CO ₂ igortzeen grafiko konparatiboak interpretatuko dira.
<i>Datuak prozesatzea, kalkulagailuaren eta ordenagailuaren bidez</i>	Datuen tratamendurako kalkulagailua eta ordenagailua erabiliko dira (Excel programa)
<i>Zenbait irizpideren arabera, elementuak sailkatzea</i>	----
<i>Antolatzea eta sekuentziazatzea</i>	Azkenean, emaitzak aurkezteak antolaketa eta sekuentzia lan bat eskatuko du.

- Ereduen analisia eta alderatzea. Alderaketak egitea, iragartzeko, kausak bilatzeko eta ondorioztatzeko. Ikerketa teknikak.

Curriculumua	Unitate didaktikoa
<i>Egoeren analisia, erlazio kualitatiboak ondorioztatzeko</i>	Temperatura ordu eta egoera ezberdinetan analizatuko da (energiaren aurrezpen eta eraginkortasun neurriekin eta gabe).
<i>Egoeren analisia zein interpretazioa, printzipio edo eredu batetik hasita</i>	---
<i>Jarraibideak ondorioztatu, datu multzotik hasita</i>	Zenbait ohitura hobetzeko beharra ondorioztatuko da (berokuntza ordutegiak, aireberritzea...), hala nola energia eraginkortasuna (termostatoak, balbula termostatodunak eta abar).
<i>Egoera, gailu edo material baten ebaluazioa, garrantzizko alde bat edo gehiago kontuan hartuz.</i>	Temperatura ordu ezberdinetan ebaluatuko da eta temperatura optimoarekin alderatuko da.
<i>Fenomenoak edo prozesuak ondorioztatu, iragartzeko edota kausak edo ondorioak bilatzeko.</i>	Berokuntzak CO ₂ igortzearekin duen erlazioa ondorioztatuko da.
<i>Eredu bat osatzen duten hipotesiak eman</i>	---
<i>Fenomenoak edo emaitzak iragarri, eredu batetik hasita</i>	---
<i>Ereduak alderatu</i>	Berokuntzaren energia kontsumoa egoera ezberdinetan alderatuko da.
<i>Ikerketa tekniken erabilera eta planifikazioa</i>	---
<i>Problema numerikoak edo algoritmikoak ebazteko estrategien aplikazioa.</i>	---

- Informazioa ulertzea.

Curriculumua	Unitate didaktikoa
<i>Diskurtso zientifikoa ulertzeko estrategiak</i>	---
<i>Kontzeptuzko erlazioak finkatzeko estrategiak</i>	Lan honek lagunduko du hauen arteko erlazioak ulertarazten: gizarte alderdiak, energia eraginkortasuna eta bere eragina ingurune fisikoan (CO ₂ igortzearen ondorioak).
<i>Kontzeptuak antolatzea</i>	Azkeneko aurkezpenak talde bakoitzaren lana kontzeptuka antolatzea eskatuko du, gero gainerako ikaskideei azaldu ahal izateko.

Teknologia

Curriculumua	Unitate didaktikoa
<i>Informazioa bereganatzea eta biltzea, errealitateak datuak ateratzea eta behatzea</i>	Unitate honetan ikasleek tenperaturaren eta berokuntza kontsumoen datuak bilduko dituzte.
<i>Datuen interpretazioa eta erabilera. Ondorioak ateratzea eta kontzeptuak aplikatzea. Deskodetzea.</i>	Bildutako datuetatik hasita, CO ₂ igortzeak taxutuko dira eta energiaren aurrezpena eta eraginkortasunaren aldeko neurriak proposatuko dira.
<i>Informazioaren analisia, ondorioztatzeak, planifikazioa, diseinua, autoerregulazioa eta gizarte erregulazioa.</i>	Ikasleek neurketek emandako informazioa eta kontsumoen fakturen datuak aztertu beharko dituzte.
<i>Tresnak manipulatu, erabili eta egitea</i>	Ikasleek termometroa erabiltzen ikasiko dute.
<i>Informazioa ulertzea eta antolatzea</i>	Ikasleek irakasleek emandako informazioa ulertu beharko dute, hala nola neurketetatik ateratako informazioa eta ondorioak antolatu.
<i>Ideiak komunikatzea eta emaitzak</i>	Azkenean dena komunean jarriko da eta honek balioko du talde bakoitzak bere emaitzak, ondorioak eta proposamenak komunikatzeko.
<i>Balorazioa</i>	Komunean jartzea izanen da berokuntzaren bidez egindako energia kontsumoaren eta hau murrizteko aukeren balorazioa.

Jarrerazkoak: unitate didaktiko hau Natur Zientzien eta Teknologia Alorren curriculumetan ezarritako jarrerazko eduki zenbaitu dagokie, hurrengo modu honetan:

Natur Zientziak (Fisika eta Kimika):

- Jarduera zientifikoen ezaugarrietatik eratorrita

Curriculumua	Unitate didaktikoa
<i>Zehaztasuna eta eraginkortasuna informazioa komunikatzean.</i>	Komunean jartzean eta taldearen lanaren emaitzak azaltzean sustatuko da.
<i>Zentzu kritikoa baieztapen edo teoriaren aurrean, norberarenak barne. Zientzia ezagutza ez dela dogmatikoa ohartzea.</i>	---
<i>Autonomia, problemak ebazteko estrategiak bilatzerakoan.</i>	Autonomia, talde lan baten bidez bultzatuko da. Ikastetxeko berokuntzan energia aurrezteko neurriak proposatu beharko diren lanaren bidez.
<i>Lana taldean egin beharreko jarduerak dela ohartzea. Bat etortzen ez diren ideiak onartzea. Argudioetan oinarritutako eztabaida erabiltzea, ondorioetara heltzeko bidea baita.</i>	Unitate didaktiko hau talde lan baten bidez egingen da, beraz, lan molde hau sustatuko da, honek dakarren guztiarekin.
<i>Esperientziak gauzatzeko eta datuak eta informazioa biltzeko zehaztasuna eta zorroztasuna.</i>	Datuen biltzeak oso zehatza izan beharko du.

- Izaki soziala izatearen kontzientziatik eratorrita

Curriculumua	Unitate didaktikoa
<i>Banakoaren eta taldearen ekintzek dituzten eraginen gaineko kontzientzia.</i>	Unitate honen bidez ikasleak kontzientziatuko dira energia kontsumoaren ondorioez, bai banako zein taldeko mailan.
<i>Baliabideak balioestea eta horien erabilera arduratsua egitea.</i>	Unitate didaktiko honek energia modu arduratsuan erabili behar den baliabide gisa aurkeztu nahi du, bere kontsumoaren eragina gutxitzeko.
<i>Beste izaki bizidun batzuen ekintza balioestea.</i>	---
<i>Gizaki guztiak berdinak garela onartzeko kontzientzia hartzea. Gizabanakoaren desberdintasunak toleratzea eta errespetatzea.</i>	Talde lana ezberdintasun indibidualen aldeko tolerantzia eta begirunea sustatzeko modua da.
<i>Norberaren eta taldearen osasuna dela eta, erantzukizunez jokatzeta.</i>	CO ₂ igortzearen prebentzioa jarduera arduratsua da, norberaren zein taldearen ingurumen osasunari dagokiona.
<i>Materialak eta tresnak erabiltzean, segurtasun arauak errespetatzea.</i>	---

- Zientzia kultura elementu gisa ulertzetik eratorrita

Curriculumua	Unitate didaktikoa
<i>Zientziaren eta teknologiaren arteko harremanen garrantziaz ohartzea, gizartearen beharrei irtenbideak emateko.</i>	Unitate honen bidez ikasleek berokuntza sistema ezberdinak ezagutuko dituzte, hala nola energia aurreztuz tenperatura berdina lortzea ahalbidetzen duten isolatzaileak.
<i>Informazioa biltzeko interesa, norbanakoaren zein gizartearen arazoan aurrean (kontsumoa) hartu beharreko erabakietan koherentziaz parte hartzeko.</i>	Unitate didaktiko hau tresna bat izan daiteke ingurumen gaien inguruan informazioa hartu nahi izatearen alde, honela, ingurumenari buruzko erabakiak hartzerakoan, modu koherentean parte hartzeko.
<i>Jarduera aktiboa hainbat alderditatik etorritako arazoan aurrean: baliabideen banaketa, bizi-kalitatea, osasuna, garraioa, etab.</i>	Unitate didaktiko honetan erakutsiko da jokamolde indibidualek ingurumena hobetzen laguntzen ahal dutela. Hau, ikasleen jokamolde aktiboa bultzatzeko modua da, gizarte nahiz ingurumen arazoei dagokienez.
<i>Zientzia Historian barna garatutako gizarte jarduera dela ohartzea, munduaren kontzepzioa baldintzatu eta baldintzatuko duena.</i>	---

Teknologia

Curriculum	Unitate didaktikoa
<i>Konponbideak bilatzeko ekimena lantzea, eta, halaber, ezagutza propioak eta beste diziplina batzuetakoak aplikatzea arazoak konpontzean eta erabaki teknikoak hartzean.</i>	Energia kontsumoa murrizteko konponbideen sustapena bilatzen du unitate honek. Konponbide hauek izan daitezke bai teknikoak, bai ohiturazkoak.
<i>Jarrera kritikoa arazo bati emandako konponbidearen aurrean, konponbide ezberdinak edo osagarriak ematen saiatuz</i>	Energia kontsumo handiaren aurrean, konponbide ezberdinak ematen saiatu behar da.
<i>Konponbide propioen balorazioa</i>	Komunean jartzean, ikasleek lan taldeek emandako konponbide ezberdinak baloratuko dituzte.
<i>Ekintza aurretik, hausnarketaren aldeko jarrera izatea</i>	Ikasleek energia aurrezteko moduari buruzko hausnarketa egingen dute.
<i>Aurrerapen zientifiko-teknikoak eta hauen ekarpenak, arriskuak eta gizarte kostuak ezagutzea</i>	Ikasleek gizarte ekarpenak, arriskuak eta kostuak ezagutuko dituzte.
<i>Esperientzia praktikoen aldeko jarrera</i>	Unitate hau jarduera hauek bultzatzen dituen esperientzia praktikoa batean oinarritzen da.
<i>Gizateriak eragindako ingurumen kalteaz sentiberatzea</i>	Unitate honek ingurumen sentiberatzea sustatzen du, energia kontsumoaren ondorioei dagokienez.
<i>Elkarlanaren aldeko jarrera</i>	Talde lanaren bidez elkarlana sustatu nahi da.
<i>Besteen ideiekiko begirunea</i>	Talde lana ideia ezberdinen eta besteen ideien aldeko jarrera sustatzeko modua da.
<i>Talde lanaren aldeko jarrera</i>	Unitate didaktiko honen bidez talde lanaren aldeko jarrera lortu nahi da, talde lana baita, azkenean.

TALDEA

Unitate didaktiko hau prestatua dago 15-30 ikasle bitarteko talde batendako. Hasieran, banakako lana aurreikusten da, eta azkenean lauzpabost ikasleren taldeen lana ere egingen da.

IRAUPENA

Unitate didaktiko honen garapenaren iraupena hilabete edo hilabete eta erdikoa izanen da, parte hartzen duten ikasleen kopuruaren arabera. 2 izanen dira unitate didaktiko honi eskainitako saioak, bata unitatea aurkezteko, eta bestea, amaitzeko. Aldi honetan zehar, ikasleek tenperatura neurtuko dute eta datuak bilduko, egunero.

MATERIALA

Unitate didaktiko honen garapenak hurrengo materiala beharko du:

- Termometroa.
- Lan fitxak (ikusitako eranskinetan).
- Ordenagailuak (Excel programa) emaitzen tratamendurako.
- Ikastetxeko berokuntza kontsumoaren fakturak.

JARDUERAK

1. saioa:

Ekintza	Deskribapena
<p>Hasiera (30 min.)</p>	<p>- Berokuntza gaia sartuko da, etxebizitzetako energia kontsumitzaile nagusi gisa.</p> <p>- Berokuntza eta sanitate-ur beroaren sistema ezberdinak ezagutaraziko dira, bakoitzak erabiltzen duen energia mota eta dakarren ingurumen eragina, hala nola sistema pasiboak (etxebizitzaren eraikuntza eta diseinuarekin erlazionatuak), berokuntzan energia aurrezteko sustatzen dutenak (ikus 1. eranskina).</p> <p>- Gainera, berokuntza eta sanitate-ur beroaren sistema CO₂ igortzearekin erlazionatuko da, energia sortzen duten energia iturri gehienek gas hau sortzen baitute, dakartzaten beste eraginekin batera.</p> <p>- Ikastetxean erabiltzen den berokuntza eta sanitate-ur beroaren sistema ezagutaraziko da. Baita ere, interesgarria litzateke ikustera joatea.</p> <p><i>(Ikusi “Introducción” atala CRANak egindako “Guía de la energía para centros escolares” gidaliburuan eta I. eranskinean: “energía iturrien laburpena eta hauen ekoizpenak eta kontsumoak eragindako kalteak”).</i></p>
<p>Termometroaren aurkezpena (10 min.)</p>	<p>Irakasleek termometroa aurkeztuko dute, gune baten temperatura ezagutzea ahalbidetzen duen tresna. Erabiltzen irakatsiko da eta ikasleek ulertu dutela ziurtatuko da.</p>
<p>Temperatura neurketen antolaketa (10 min.)</p>	<p>Irakasleek ikasleei azalduko diete egin beharreko lana:</p> <p>- Temperatura egunero neurtzea hilabetez edo hilabete eta erdiz (ikasle kopuruaren arabera). Ikasleak antolatuko dira, era alfabetikoan izan daiteke, egun bakoitzean haietako batek ikasgelako temperatura bi ordu ezberdinetan neurtzeko, 09:00etan eta 11:30ean, eta gelan dagoen taulan idazteko (<i>ikus 2. eranskina</i>).</p>

▪ 2. saioa:

Ekintza	Deskribapena
Zenbateko energia kontsumitzen da berokuntzan?	<ul style="list-style-type: none"> - 4-5 pertsonako taldeak antolatuko dira, talde lanean aritzeko. - Irakasleek talde bakoitzari hauek emanen dizkiote: <ul style="list-style-type: none"> - Hilabete/hilabete eta erdiko aldian bildutako temperaturen zerrenda (<i>ikusi II. eranskina</i>) - Ikastetxeko berokuntzaren kontsumo fakturak, aldi horretakoak. - Taldeetan osatzeko fitxak (<i>III. eranskina</i>). - Ikasleek taldeka osatuko dute fitxa (<i>III. eranskina</i>) eta gero datuak eta ondorioak komunean jarriko dira (<i>ikusi IV. eranskina</i> balizko ondorioak).

EBALUAZIOA

Talde bakoitzak jardueratik ateratako ondorioek jardueraren ulertze maila ezagutzeko balioko dute. Gainera, beste alderdi batzuk baloratu ahal izanen dira, ondoko hauek, kasu:

- Taldean lan egiteko jarrera.
- Lana laburbiltzeko gaitasuna (komunean jartzen denean).
- Adierazteko eta lanak aurkezteko gaitasuna.

Curriculumak ezarritako ebaluazio irizpideei dagokienez, unitate honek honako alderdi hauek baloratzea ahalbidetzen du:

DBHko 1. maila: Teknologia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Energia iturri bakoitzean bere izaera berriztagarria edo ez-berriztagarria bereiztea, energiaren erabilera arrazoizkoa egiteko beharra baloratuz, ingurumena hobetzen laguntzeko. ▪ Kalkulu-orriak erabiltzea, formulak sartuz eta grafikoak eginez.
DBHko 2. maila: Natur Zientziak
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kalkulu errazak zuzen egitea , Nazioarteko Sistemaren (NS) unitate ezberdinak erabiliz. ▪ Analizatzea energiari lotutako zenbait jarrera indibidual zein gizartekoek duten eragina, ingurumena kaltetze edo hobetzeari zein bizi kalitateari dagokienez.

ERREFERENTZIAZKO INFORMAZIOA ETA BIBLIOGRAFIA

- Ikastetxeetarako energiaren gidaliburua. *CRANA*.
  - “Guía práctica de la energía: consumo eficiente y responsable”. Industria, Turismo eta Merkataritza Ministerioa eta Energia Dibertsifikatzeko eta Aurrezteko Institutua (IDAE).
  - Webgune interesgarriak:
    - <http://www.crana.org>
    - <http://www.idae.es>
    - <http://www.ceroco2.org>
    - <http://www.frenaelcambioclimatico.org/blog>
    - <http://www.eve.es>
  - Ikasleendako baliabide didaktikoak:
    - http://www.larutadelaenergia.org/usos/v8_b7.asp?v=7&b=6#
    - <http://www.idae.es/viajeEnergias/games/hogar/casa.html>
-